

Nuri Özcan: Tasavvuf, edebiyat ve musikiyi meczedemeyen gerçek musiki icra edemez

Ömer Çakkal

Medipol Üniversitesi Türk Müziği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Nuri Özcan ile Türk Müziğini konuştuk. Türk Müziğinde gerçek anlamda bir müzisyenin üç ilimde söz sahibi olması gerektiğini söyleyen ve bunları tasavvuf, edebiyat ve musiki olarak sayan Özcan, Cumhuriyete geçiş sürecindeki bazı olumsuz uygulamalar nedeniyle Türk Müziğinin büyük travma atlattığını, bugün elimize kalan repertuarın bize Allah'ın bir lütfu olduğunu söyledi. Bugün,

adı Türk Müziği Konservatuarı olan müesseselerin çoğunda Batı Müziği müfredatının öne çıktığından yakınan Özcan'ın merhum hâfiz ve mevlithan Kâni Karaca ile hatıraları da oldukça dikkat çekici.

Ömer Çakkal: Nuri Hocam izninizle şuradan başlamak istiyorum: Siz aslında ilahiyat kökenlisiniz değil mi?

Benim yükseköğrenimim biraz farklı seyretti. Ben aynı anda üç eğitimi birden aldım. İstanbul Üniversitesi Edebiyat

Fakültesinde Arap Fars Filolojisinde ve Türkoloji Bölümlerinde okudum. Bugünkü adıyla Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi olan İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde okudum. Aynı zamanda yine bugünkü adı İstanbul Üniversitesi Konservatuarı olan -o zamanki ismiyle Belediye Konservatuarı- Türk Müziği Bölümü'nü bitirdim. Böylelikle üç okulu da beraber yürütmüş oldum.

ÖÇ: Şunu merak ediyorum: İlahiyat eğitimi almış birinin dini musikiye bakışı nasıldır? Sıradan bir dini musiki

hocasından değil, çok güçlü bir ilahiyat temeli olan birinden bahsediyoruz. Bu temel; sizin müzik bilginize, hayatınıza ve felsefenize nasıl etki etti?

Benim için de çok önemli bir konu. Türk Müziğinde gerçek anlamda bir müzisyenin üç ilimde söz sahibi olması lazım. Tasavvuf, edebiyat ve musiki. Bunlardan biri eksik olduğu zaman o müzik tam olmuyor. İstenilen müzik ortaya çıkmıyor. Çünkü bunun bir altyapısı var. Özellikle Türk Müziğinin dini alt yapısı var. Hatta pek çok kişi der ki -sadece Türk Müziği ile meşgul olanları kastetmiyorum, Avrupa'daki müzisyenler de aynı şeyi söylüyorlar- müzikte ilahi bir kaynak var. Gerek Batılı gerekse de Doğulu ünlü bestekârların hepsinin bu üç ilimde de söz sahibi olduklarını görüyoruz. O zaman bakıyoruz ki gerçek müzik bu unsurlarla yapılmış ve gerçek müziğe ulaşabilmek için bu üç ilimden de feyz almak lazım.

Prof. Dr. Hanefi Özbek: Hocam burada müzik derken dini musikiyi kastettiniz değil mi?

Evet, ancak gerçek anlamda açarsak biraz daha bu yelpazeyi. Bakın, hakiki bestekârlarımızın hayatlarını göz önüne aldığımızda bu üç noktada da kendilerinin behre sahibi olduklarını görürüz.

HÖ: Mesela Hacı Arif Bey. İlahi formunda bir bestesi yok...

Yok, fakat ne olursa olsun usta-çırak altyapısından geliyor. Bunu zaten almış.

Bunun dışında pek çokları arasında bir misal vermek istersek 18. yüzyılda meşhur Kutbü'n-nâyî Osman Dede var. Kendisi Galata Mevlevihanesi'nde 18 sene neyzenbaşılık yapmış, 33 sene de aynı Mevlevihanenin şeyhliğini yapmış. Çok önemli bir şair. Bugün Türk Müziğinde dini ve dini olmayan sahalarda en büyük eser olarak kabul edilen "Mi'râciye" adlı eserimizin hem yazarı hem de bestekârı.

ÖÇ: "Osmanlıca yoktur, Osmanlı Türkçesi vardır" tezini hatırlatarak sormak istiyorum: Osmanlı Dönemi Türk Musikisi mi demek lazım, yoksa Osmanlı Musikisi mi?

Evet, ben de konuşmalarımda ve derslerimde özellikle bunun üzerinde dururum. Çünkü şunlarda musiki, falanlarda musiki, filanlarda musiki diye bir şey olmaz. Böyle bir çerçeveleme olamaz bana göre. Müzik denen şey bir sanattır ve sanat da malumunuz, dönem dönem işlenir. Biz burada Osmanlı dönemindeki musikiyi kastediyoruz. Özellikle Batıdan gelen ifadeler, yani "Ottoman Music" ifadeleri zamanla bizde de "Osmanlı Müziği" şeklindeki bir sınıflamaya neden oldu. Oysa "Osmanlı Müziği" diye bir ifade yok. Müzik devam eden bir şey. Bu müziğin altyapısı, ta milattan öncelere kadar gidiyor. Devam eden bir süreç bu. "Şurada kaldı, burada devam etti" diye bir sınırlama olmaz.

ÖÇ: Hocam siz özellikle hangi dönemle ilgili çalışıyorsunuz?

"Türk Müziğinde gerçek anlamda bir müzisyenin üç ilimde söz sahibi olması lazım: Tasavvuf, edebiyat ve musiki. Bunlardan biri eksik olduğu zaman o müzik tam olmuyor. İstenilen müzik ortaya çıkmıyor. Özellikle Türk Müziğinin dini alt yapısı var. Gerek Batılı gerekse de Doğulu ünlü bestekârların hepsinin bu üç ilimde de söz sahibi olduklarını görüyoruz. Gerçek müziğe ulaşabilmek için bu üç ilimden de feyz almak lazım."

Aşağı yukarı 30-40 senedir lisans ve lisansüstü derslerimde Osmanlı dönemi musikisi üzerinde çalıştım, Osmanlı dönemi musiki tarihi üzerinde durdum. Özellikle biraz daha çerçeveyi daraltırsak 18. ve 19. yüzyılda Türk Musikisi sahasındaki gelişmeler ve bu konuda yapılan çalışmalarla ilgileniyorum.

HÖ: Bugün özellikle İstanbul dışındaki illerde dini musiki ile ilgili verilen örnekler biraz sıkıntılı gibi. Sizi tanıdığım için sizin de bu konuda mustarip olduğunuzu biliyorum. Hatta ben İstanbul'da Kavacık'ta oturuyordum, sırf müezzinin sesindeki sıkıntılar yüzünden Çekmeköy'e taşındım. Bu konuda neler söylersiniz?

Müzik sahasında, bütün Anadolu'yu ve hatta biraz daha çerçeveyi genişletirsek Osmanlı dönemindeki icraatlarıyla bütün Osmanlı coğrafyasını kapsayan bir tablo görürüz. Bu Yemen'e kadar da gider, Saraybosna'ya kadar da. Bulgaristan'dan Kuzey Afrika'ya kadar uzanır. Hepsinde de aynı şekilde devam eder. Ancak her ne şekilde konu izah edilmeye çalışılırsa çalışılın bilinir ki önemli merkezler vardır dünyada. Mesela modanın merkezi Paris'tir denir. O zamanki adıyla Payitaht (başkent) İstanbul'da sanatın da merkezi. O bakımdan sanatla ilgili bilgi almak ve kendisini yetiştirmek isteyenler hangi coğrafyada olursa olsunlar Payitaht'a geliyorlar. Ta kalkıyor Diyarbakır'dan buraya geliyor, İzmir'den buraya geliyor, Konya'dan buraya geliyor, Kırım'dan buraya geliyor. Yani bu büyük bir coğrafya ama bugünkü anlamda devlet eliyle bir musiki eğitim ve öğretim merkezleri olmamasına rağmen çeşitli özel mahfillerde, ortamlarda müzik öğretimi yapılıyor. Müzik öğretiminin yapıldığı yerler de bilhassa tekkeler ve özellikle Mevlevihaneler. O bakımdan insanlar bu konuda kendilerini biraz daha geliştirmek istedikleri zaman İstanbul'a gelme durumunda kalıyor. Çünkü söylediğimiz gibi İstanbul bu konuda gerçek bir kültür ve sanat merkezi. Büyük üniversiteler (o zamanki isimleriyle medreseler) İstanbul'da. Diğer ilim kurumları "Dârülhadis"ler, "Dârülkurrâ"lar vs. hepsi İstanbul'da. Bu sebeple İstanbul'da odaklanmış musiki çalışmaları. Yoksa normalde İstanbul çerçevesinde oluşan müzik diye bir şey yok. Bu genel bir müzik ortamı. Buna zaman zaman "saray müziği" de demişlerdir ve hâlâ da bazı art niyetliler demektedirler de. Sarayla bunun hiçbir alakası yok. Pek çok ünlü bestekârimiz saraydan yetişmiştir. Ancak kendileri musikide son derece önemli bir yerde ve konumda oldukları için sarayda Enderun Mektebi'ndeki "meşkhane"de kendilerinden ders vermeleri istenmiş ve bu çerçevede bu

üstatlarımız burada dersler vermişlerdir. Yoksa o dönemlerde hiçbir zaman "bu saray müziğidir, bu halk müziğidir" gibi bir ayırım yapılmamıştır.

ÖÇ: Hocam iki örnek aklıma geldi. Bir tanesi popüler zikirli ilahiler diğeri de yeşil pop denen ezgiler. Bunlar sizce dini musiki örnekleri mi?

HÖ: Bir şey ekleyeyim mi burada? Hocamız 1970'li yılların sonlarında bir ilahi kaseti doldurmuş ancak kendi isteğiyle devamını getirmemiş. Değil mi hocam?

Evet, o dönemde istek üzerine ciddi bir kaset çalışması yaptım. Ancak akademik çalışmalarına engel olur düşüncesiyle devam etmedim.

ÖÇ: Popüler olmayana hayat hakkı yok. Hocamın albümü satmamıştır muhtemelen! (Gülüşmeler)

Yok, yok; çok sattı. 1978 yılıydı galiba. O zamanlarda daha dini musiki icracıları Türkiye'de pek yoktu. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde ben daha yeni asistan olmuştum.

ÖÇ: Hocam dini musiki alanındaki eğitiminiz dışında bir taraftan da icracısınız değil mi?

Evet. Sazendelik için pek vakit bulamam da hanende olarak çalışmalarımı ve derslerimi devam ettirdim. Hala da öyle devam ediyorum.

HÖ: Hocamızın klasik üslupta çok güzel, eğitilmiş bir sesi var. Onu da belirtiyim.

ÖÇ: Ama bir taraftan bu işin eğitimini verecek kadar bu işin eğitimci tarafı var...

38 sene Türk Din Musikisi Anabilim Dalında dini musiki okuttum, okutmaya da devam ediyorum.

HÖ: Hocam kitapları açıyoruz, önce musikinin tanımını yapıyor ardından sınıflamaya başlıyorlar. Dini musiki, la dini musiki deniyor. Bunu biraz açar mısınız? Yanlış bilinen bu konuyu sizden dinleyelim...

Efendim, aslına bakarsanız dini musiki, la dini musiki, tekke musikisi, cami musikisi böyle bir ayırım yok. Fakat bu tasnif, bu sınıflama Cumhuriyetten sonra duyulan ihtiyaç üzerine yapılmış bir sınıflamadır. Çünkü bizim klasik bestekârlar olarak adlandırdığımız daha önceki dönemlerde yaşamış olan bestekârlarımızın her formda eser bestelediğini görüyoruz. Mevlevi ayini bestelemişler, Türk Müziğinin en büyük formlarından "Kâr"

bestelemiş, "Karçe" bestelemiş, "Beste" bestelemiş, "Ağır Semai", "Yürük Semai" ve "Türkü" bestelemiş, "Köçekçe" bestelemiş. Hamâmizâde İsmail Dede Efendi'nin çok güzel karcığar köçekçeleri vardır. Yani bu kişiler hiçbir zaman dini, din dışı gibi bir ayırım yapmamışlar. Eserlerini bir bütünlük içerisinde, sanat çerçevesinde ama çeşitli mekânlarda icra edilmek üzere bestelemişler. Fakat söylediğim gibi Cumhuriyetten sonra denmiş ki "Bu eserleri bir derleyelim, toparlayalım." Zaten biliyorsunuz bir dönem müziğimizin yasaklanması gibi çok garip bir durum da oldu Türkiye'de. Bunları toparlayalım diyerek genel bir tasnife gidilmiş ama ben şahsen bu tasnifin doğru bir tasnif olduğunu hiçbir zaman kabul etmiyorum. Eskilerin "lâ dini" yani "din dışı" ifadesi bana göre çok ağır. Bugün dini musikinin dışında klasik formlarda incelediğim eserlerin büyük bir kısmının kaynağı, güftesi ve bestesinin hepsi dini bestekârlarımız.

HÖ: Hani Hacı Faik Bey'in bir şarkısı var Râst makamında. "Nihansın dîdeden ey mest-i nâzım." Onun sözlerine bakıyorum ve iki türlü algılıyorum. Sanki bir kadına söylenmiş gibi ya da Cenab-ı Allah'a söylenmiş gibi.

Bunların yorumları tabii ki var. Ancak biz artık bugün bu dünyada her şeyi maddi olarak yorumlamaya alıştığımız için mesela "sevgili" diye hitap edildiği zaman hemen işi başka yönler çeviriyoruz... Hâlbuki ben manevi olarak bazı konularda değerlendirilen önemli kişilere yetiştim. O tekke erbabının büyük bir kısmı -erkekler- birbirlerine "sevgilim" diye hitap ederlerdi. Bu, sevginin çok önemli bir ifadesi. Biz birbirimize "sevgilim" diyebiliyor muyuz? Dediğiniz zaman da başka manalara çekiliyor değil mi? Hâlbuki işin özünde de bu yatıyor.

HÖ: Müziğimiz üzerinde bir dini musiki kisvesi var. Onu çıkarınca olmuyor.

Tabii. Aslında iç içe geçmiş. Buna bir iki örnek verebiliriz. Şu anda aklıma geldi. Meşhur bestekârimiz İtri'nin bir yürük semaisi vardır:

"Tûtî-i mu'cize-güyem ne desem lâf değil
Çerh ile söyleşemem âyinesi sâf değil
Ehl-i dildir diyemem sînesi sâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf değil"

Bakın, bu dörtlük ünlü Divan şairimiz Nefî'nin baştan sona kadar tasavvufi anlamları içine alan bir güftesi. Burada gönülden, gönül ehlinden bahsediliyor. Biz bunu bugün yürük semai formunda "din dışı" bir eser olarak inceliyoruz. Bir örnek daha aklıma geldi. Mesela Hamâmizâde İsmail Dede Efendi'nin bir mahur yürük semaisi var:

“Yine zevrak-ı derûnum kırılıp kenâre düştü

Dayanır mı şişedir bu reh-i seng-sâre düştü

Reh-i Mevlevî’de Gâlib bu sıfatla kaldı hayrân

Kimi terk-i nâm u şâne kimi i’tibare düştü”

Şeyh Galip’in divanından alınmış çok güzel bir eser. Fakat işte biz bunu bu tasnif içerisinde yürük semai formda yani “din dışı” formlarda inceliyoruz. Bu eserleri kesin olarak bıçak gibi ayırmak, dini, din dışı demek görüldüğü gibi pek mümkün değil.

ÖÇ: Hocam Cumhuriyete geçiş süreci dini musikimizi nasıl etkiledi? Bazı olumsuz uygulamalar nedeniyle tamamen bir geriye gidiş mi oldu, bir duraklama dönemine mi girildi, ne oldu?

Bana göre bu süreç özellikle dini musikiyi çok etkiledi. Çünkü tekkelerde icra edilen binlerce eser yok oldu. Başta ilahiler olmak üzere duraklar, mersiyeler, şuşuller, tevşihler, na’tlar vs.

ÖÇ: Membede tekkeydi çünkü.

Membede tekkeydi. Tabii pek çok form var. Yukarıda saydığımız formları biraz daha genişletebiliriz. Yani dini musiki yalnızca ilahi formundan ibaret değil. İşte bu formları bilenler ve kendileri bu konularda söz sahibi olanlar maalesef tarikatların lağvedilmesiyle ortadan yok oldu. Pek çok eser böylece unutuldu gitti. Bunları çok iyi bilenler bile maalesef o dönemin menfi havasından dolayı icra edemediler. Mesela bir eserin tespiti için kendisine müracaat edilen kişiler deşifre olmamak için “Ben böyle bir eser bilmiyorum” diyerek kendilerini korumak zorunda bırakıldı. Çünkü hayat korkusu da var. Yani o dönem gerçekten Türk Müziği, bu çerçevede çok büyük ama çok büyük travma atlatmıştır. Bugün elimize kalan şu repertuar bile bana göre Allah’ın bir lütfudur. Ondan hiçbir şey de kalmayabilirdi. Devletin o dönem takındığı tavır, fevkalade baskıcıydı. Batı müziği üzerine kurulmuş olan bir eğitim ve öğretim vardı. Bu çok yanlış ama ne yapalım ancak 1970’li yıllarda resmi olarak Türkiye’de bir Türk Müziği Konservatuarı kurulabildi. Bu, çok acı bir şey.

ÖÇ: Konservatuarlar yokken usta-çırak ilişkisi belirleyiciydi. Türk Musikisinde usta-çırak ilişkisinin önemi hakkında neler söylersiniz?

Tabii tabii. Bu çok önemli bir şey. Usta-çırak dediğimiz, eğitim ve öğretim...

HÖ: Burada ben de bir şey eklemek

**istiyorum. Ben hekimim, tıp fakülte-
rine çok öğrenci alınıyor ama bence
hata yapılıyor. Tıp eğitimi de tam bir
usta-çırak ilişkisi. Öğrenci hocasından
ne görürse onu yapıyor. Aynı şeyi müzik
için de söyleyebiliriz değil mi?**

Söylediğimiz gibi eskiden müzik eğitimi alacak bir eğitim kurumu yoktu. Falan hocanın, falan üstadın evi vardı. Haftanın münasip zamanlarında talebelerini alıyor. Hoca onlarla özel meşkler yapıyor, eserler öğretiyor. Meşk usulü çok önemli. Şimdi malum bugün meşkin iki anlamı var. Meşk dediğimiz zaman biri müzik alıştırmaları yapmak, talebelerle birlikte temrinler üzerinde durmak; diğeri hat sanatımızda yapılan hat alıştırmaları. Birbirine benziyorlar. Çünkü her ikisinde de de usta-çırak ilişkisi var. Şimdi bu durumda kabiliyetli olan çocuk evvela hocaya getiriliyor. Üstat şöyle bir dinliyor, bakıyor ki kulağı sağlam değil, o zaman kabul etmiyor. Benim de tanıdığım böyle üstatlar olmuştur. Ancak bakıyor ki çok kabiliyetli, o zaman “haftanın filan günleri bana gel, meşklere katıl” diyor. Böylece kendi evinde ya da özellikle 19. yüzyıllarda kiraathanelerde, hep beraber diz çökülüp başta hoca olmak üzere nota olmaksızın, güftelerden takip ederek ve dizlere usul vermek suretiyle eserler geçilir, meşk yapılmış. Tabii aslında çok güzel bir şey “meşk usulü.” Meşk usulü, usta-çırak ilişkisi münasebetiyle çok önemli bir şey ama tabii bir mahsuru var ki bu mahsurdan dolayı yıllar sonra hâlâ hayıflanıyoruz: Eserler bir yere kaydedilmiyor! Kaydedilmeyen eserler de unutuluyor. Benim çok sağlam kulağım var, falanca talebeye aktarıyorum. Ama ne kadar aktarırsam aktarayım farkında olmayarak ilaveler yaparım, çıkarmalar yaparım. Çünkü teyp değiliz netice itibarıyla. Bu eserler ondan ona, ondan ona nakledilme esnasında değişebiliyor.

HÖ: Şunu ekleyebiliriz belki. Medipol Üniversitemizdeki Türk Müziği Bölümünde bazı dersler yine aynı yöntemle devam ediyor. Çalgı dersleri var: Ud, tambur, ney gibi derslerde hoca ve öğrenci bire bir çalışıyor. Yani grup halinde çalışmıyorlar. Bir ya da en fazla iki öğrenci çalışıyor. Usta-çırak eğitimi aynen devam ediyor.

Bu da bire bir çalışmak çünkü meşk çok önemli bir şey. Hakikaten hoca okurken “a”ları, “e”leri, “ı”ları nasıl söylüyor? Bu sesler ağızından nasıl çıkıyor? Öte yandan enstrüman çalarken hangi parmağını, hangi perdeye, ne şekilde basıyor? Çocuk bunları dikkatlice izliyor. “Haydi, ben çalışıyorum, şimdi sen bir daha çal bakayım. Bak bakayım şu şöyle olacak mı?” Bire bir öğretim tabii ki çok önemli. Özellikle sanatta.

HÖ: Zamanında Kani Karaca çok

“Bana göre Cumhuriyete geçiş süreci özellikle dini musikiyi çok etkiledi. Çünkü tekkelerde icra edilen binlerce eser yok oldu. Membede tekkeydi zira. Başta ilahiler olmak üzere duraklar, mersiyeler, şuşuller, tevşihler, na’tlar vs. O dönem Türk Müziği, bu çerçevede çok büyük travma atlatmıştır. Bugün elimize kalan şu repertuar bile bana göre Allah’ın bir lütfudur. Ondan hiçbir şey de kalmayabilirdi. Devletin o dönem takındığı tavır, fevkalade baskıcıydı.”

“Allah rahmet eylesin, Kâni Karaca çok önemli bir musiki icracısıydı. Bunu gerçek anlamda söylüyorum; akıl almaz perdelerde akıl almaz gırtlak nağmeleri yapardı. Bu herkesi şaşırtırdı. Kâni Karaca için şöyle düşünüyorum: Allah yüz senede falan bir millete çok özel kişiler gönderiyor. Mesela rahmetli Tamburi Cemil Bey bunlardan biriydi, o da ayrı bir âlemdi. Sanıyorum 20. yüzyılda da Kâni Karaca gibi bir üstat gönderdi bize. Artık bundan sonra ne gelir onu bilemiyorum. O Allah'ın bileceği bir şey.”

bilinen, çok sevilen, aslında halka da mal olmuş çok güzel bir insandı. Çok sayıda eseri ezbere bilen bir insandı. Benim bildiğim kadarıyla Kâni Bey vefat ettikten sonra sanıyorum oradaki kavuk-başlık Hocamıza geçti diyebilir miyiz?

Yok, estağfurullah, öyle bir şey yok. Kâni Bey Allah rahmet eylesin, çok önemli bir musiki icracısıydı. Bunu gerçek anlamda söylüyorum; akıl almaz perdelerde akıl almaz gırtlak nağmeleri yapardı. Bu herkesi şaşırtırdı. Kâni Karaca için şöyle düşünüyorum: Allah yüz senede falan bir millete çok özel kişiler gönderiyor. Mesela rahmetli Tamburi Cemil Bey bunlardan biriydi, o da ayrı bir âlemdi. Sanıyorum 20. yüzyılda da Kâni Karaca gibi bir üstat gönderdi bize. Artık bundan sonra ne gelir onu bilemiyorum. O Allah'ın bileceği bir şey. Ancak kulağı fevkalade sağlam biriydi. Ben kendisiyle çok icralarda bulundum, beraberce pek çok konserde sahne aldık. Kalbinde kötülük olmayan çok da temiz bir insandı. Hiç bilmediği herhangi bir eseri bir defa duyduğunda bile size aynen okurdu. Çok kıymetli eserlerimizi de İstanbul Radyosu arşivine okumuştur. Zaman zaman bunları bazı yayınlarda veriyorlar. Çok hassas bir kulaktı. Güzel bir musikişinastı ve pek çok eserleri notasıyla bilirdi. Hatta size bir anekdot anlatayım: 70'li yıllarda İzmit Lisesinde Mevlânâ'yı anma programı yapılmıştı. O dönemlerde Mevlânâ programları pek yapılmıyor. Konya'da zannederim 1954'te başlamış- senede bir kere yapıyor. Bizim bir grubumuz vardı. Mevlevî ayini çalışır, senede bir defa icra ederdik. O ayin gösterisi Seka Kâğıt Fabrikalarının konferans salonunda yapılmıştı. Grubumuzda, sonraki yıllarda musiki konusunda söz sahibi, üstat olacak arkadaşlar mevcuttu. Ayin okunmaya başlandı. Beyati Aynı'ydi galiba. İcra esnasında, bir saz partisinde, sazlar biraz şöyle hafif bocalar gibi oldular. O durumda hemen Kâni Karaca, o kısmı notalarıyla beraber sesli olarak okumaya başladı. Hiç unutmuyorum. “(Melodisini de vererek) la-re-do-si-la, la-re-do-re-mi...” diye devam etti. Ondandı sonra sazlar hemen toparlandı. Yani şunu demek istiyorum: Anında notasıyla deşifre edecek kadar eserlere vâkıf bir insandı. Allah rahmet eylesin.

ÖÇ: Popüler kültür, popüler müzik ve dini musikisi bağlamında neler söylersiniz? Özellikle gençlerin bir kısmı, tamam çok azı elbette ama çok azı da olsa yeterince dini musikiye ciddi musikiye ilgililer mi?

Tabii burada bana sorulacak olursanız en önemli mesele devlete düşüyor. Bu devletin işi. Öyle Ahmet'in, Mehmet'in, şahısların, küçük kurumların yapacağı, üstlenebileceği bir şey değil. Devletin

yayın organları var. Hele bugün kaç tane TRT kanalları var. Devlet kendi kanallarında bu kültürümüzü sevdirmeye ve yaşatmaya gayret etmeli. Yoksa bu konu, şahıslarla kaim olmamalı. Şahıs vefat etti, mesele burada bitecek mi? O bakımdan devlete büyük iş düşüyor. Dediğim gibi gerçi çok geç kalınmış bir şey ama zararın neresinden dönersek kârdır. Düşününüz, Türkiye Cumhuriyeti'nde ancak 1975'lerde Türk Müziği Konservatuarı kuruldu. İşte bu ve bunu takip eden konservatuarlarda ciddi bir şekilde Türk Müziği eğitimi ve öğretimi ele alınmalıdır. Bugün, adı Türk Müziği Konservatuarı olan müesseselerin çoğunda Batı Müziği müfredatının önde geldiğini görüyoruz. Türk Müziği nerede kaldı? Tabii Batı Müziğine karşı değiliz, neden karşı olalım? Onunla da pek çok ortak paydamız var. Ancak ne olursa olsun mademki Türk Müziği Konservatuarıdır diyoruz, orada Türk Müziği olabildiğince, verilebildiği kadar, bütün incelikleri ile öğretilmelidir. Yoksa laf olsun diye levhasına Türk Müziği yazmakla olmuyor.

ÖÇ: Türkiye Diyanet Vakfı tarafından organize edilen İslam Ansiklopedisi, gelecek nesillere aktarım için çok önemli bir kaynak. Oraya ne gibi akatıklarınız oldu?

1984'te Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin ilk kuruluş aşamalarında görev aldım. Demek ki 33 sene olmuş. Orada tabiri caizse gecemizi gündüzümüze katarak çalıştık. Hem İlahiyat Fakültesi'nde hocalığa devam ettim hem de Ansiklopedideki maddelerin yazılması ve yazdırılması görevini üstlendim. Tabii, çok yorucu olan bu süreç içerisinde pek çok şey öğrendik. Ama çok şeyler de öğrettiğimizi sanıyorum. Zaten bu ansiklopediyi çıkarmaya başladığımız zamanlar Türkiye'de biliyorsunuz ansiklopedi geleneği pek yoktu. Başlar, bir süre sonra yarıda kalır. Bunun örnekleri de çoktur. O nedenle kimse bu çalışmanın devam etmesine pek inanmak istemedi, “Başlıyorsunuz ama hadi bakalım” diye hafif tebessüm ettiler. Ama Allah yardım etti, bu ansiklopediyi 46 ciltte tamamladık. Bana göre bu ansiklopedinin Türk Musikisi çalışmalarına fevkalade faydası oldu. Musiki ile alakalı şahıslar, usuller, makamlar, formlar vs. bu konuda olabildiğince geniş bilgi vermeye çalıştık. Zaten maddelerimizin de bugün artık dünya çapında kaynak olmaya başladığını görmekteyiz. Bu da ayrıca bu çalışmaya emek vermiş bizler için büyük bir gurur kaynağıdır. Bu bakımdan dünya kültürüne büyük bir hizmet verdiğimizimize inanıyorum. Hiç unutmuyorum, Allah rahmet eylesin Türk Edebiyatı Tarihinin önemli bir kişisi olan Prof. Dr. Ömer Faruk Akün Hoca özellikle Türk Musikisi maddelerinin bu ansiklo-

pedide yer almasından duyduğu sevinci "Nuri Beyciğim, musiki maddelerinin böyle bir çalışmada yer alması benim rüyamdı. Ne kadar isabetli bir karar oldu. Biliyorsunuz çok ansiklopedi var. Onlarda müzik maddelerine değinilmez, önem verilmez veya kenarda köşede birkaç tanesinin ismi zikredilir ama böyle bir ansiklopedide musiki maddelerine geniş olarak yer verilmesi gerçekten çok faydalı oldu" sözleriyle ifade etti. Ansiklopedideki maddelerin bugün ilmî pek çok kitap ve makalede artık kaynak olarak kullanıldığını görüyoruz. Bu da bizim için çok büyük bir sevinç kaynağı.

ÖÇ: Hocam 200'ü aşkın maddede emeğiniz var değil mi?

500'ün üzerindeki Türk Musikisi maddesinin 260'a yakını ben yazdım.

HÖ: Burada Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanımız Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın Hocamızın katkıları da çok önemli tabii...

Tabii. 10 seneye yakın müdürlük görevinde bulundu. Gerçekten kendisiyle çok iyi anlar paylaştık. Her an Demokles'in kılıcı gibi gözleri üzerimizdeydi (Gülüşmeler). İşte o çabalarla böyle dev bir eser ortaya çıktı.

HÖ: Evet hocamızın bir özelliğidir o, çok çalıştırır.

İnsanoğlunu, biliyorsunuz tabiatı icabı biraz zorlamak gerekiyor.

HÖ: Nuri Hocamızın bildiğim kadarıyla çok sayıda önemli tez yaptırmışlığı var. Doktora ve yüksek lisans tezleri kaynak madde olacak kadar ağırlıklı, önemli tezler. Her biri başlı başına birer kitap. Hocam sağ olsun bütün yaptırdığı tezleri odasına getirdi. Keşke onların hepsini kitap olarak bastırılabilirsek. Burada tabii Medipol idarecilerinin kulaklarına kar suyu kaçırmış oluyoruz. Gelelim müzik terapi konusuna. Medipol denince herkesin aklına, hastane, sağlık vs. geliyor. Hatta biz Müzik Bölümünü kurduğumuzda önceleri kimse bize inanmamıştı. Onları inandırmak için biz biraz işin sağlık ve müzik kısmını ele almaya çalıştık. Müzik terapiyle ilgili birçok çalışma yaptık. Hocam da bunların içinde bulundu. Sağ olsunlar bu konuda bize destek oldular, yön verdiler. Dolayısıyla hocamızın müzik terapi ile ilgili görüşlerini Türk Müziğinin buradaki yerini, tarihi yönünü konuşmak isteriz.

Tabii bu müzik terapi konusu Türkiye'de yeni bile diyemeyeceğim bir aşamada. Batı'da bazı şeyleri görüyoruz. Ancak bunun bir geçmişi muhakkak var. Eski

müzik nazariyecilerimiz, teorisyenlerimiz bu konuda çok emek vermişler. Mesela Farabi'yi, İbni Sina'yı düşünürsek bu isimler önemli filozoflar ve konuyu farklı bir şekilde ele almışlar. Mesela Merâğî'de vardır hatırladığım kadarıyla. Merâğî der ki; "Türkler neva ve uşşak makamları gibi makamlara son derece önem verirler." Demek ki o dönemlerde de böyle müziğin insan üzerindeki etkisiyle ilgili birtakım anlayışlar yavaş yavaş ortaya konulmaya başlanmış. Ancak henüz kesin bilgilerimiz yok. Bunun dışında Farabi 11. yüzyılda makamlarla ilgili bilgileri arasında "Bu makam filan vakitte okunursa insan ruhuna iyi gelir" diye birtakım yaklaşımları var. Tabii onları da zaman içerisinde tecrübe etmekle bir yere varacağız. Bu iş tecrübe meselesi, sadece nazariye ile kalmıyor. Acaba hangi çalışmalar sonucu bu hükümlere varıldı? Mesela diyelim ki hicaz makamı denildi fakat bin sene önceki Farabi'nin hicaz makamı acaba zamanımızdaki Türk Müziğindeki hicaz makamı mı? Makamların yüzyıllar içerisindeki serüvenini takip etmek lazım. Mesela 19. yüzyıl bestekârlarımızdan Dellâlzâde İsmail Efendi var. Hamâmîzâde İsmail Dede Efendi'nin çok iyi talebelerinden biri. Kendisi yıldızlar ilmiyle ilgili son derece ilgilimış. Hatta padişaha "*Padişahım, benden bir musiki faslı isteyeceğiniz zaman, bir gün önceden hangi vakitte faslı icra edilmesini istediğinizi lütfen bildirin, o vakte göre makam ve eser seçimi yapıp repertuar hazırlayayım.*" dermiş. Demek ki üstadımızın, "ilm-i nücum" dediğimiz yıldızlar ilmine ve buna bağlı ilimlere de ilgisi varmış. Buna ilişkin bazı kayıtlar da günümüze gelmiştir. Osmanlı dönemindeki şifahane ve bimarhanelerdeki tedaviler. Manisa, Amasya ve Edirne'deki şifahanelerde takip edilen tedaviler...

ÖÇ: Bunları bugünün hastane sistemine de bir şekilde uyarlamak acaba mümkün olacak mı?

HÖ: Biliyorsunuz biz bununla ilgili birkaç çalışma yaptık ve Nuri Hocamız da aktif şekilde katıldılar. Şimdi şöyle bir şey yapmak lazım: Farabi'nin söyledikleri iyi bir başlangıç. Tabii ama tek başına yeterli değil. Bugün Hipokrat'ın söyledikleriyle ya da ne bileyim işte ona benzer kişilerin söyledikleriyle insanları ameliyat etmiyoruz. Ancak onlar bir başlangıç yapmışlar. İbni Sina'nın kitabını alır da hastayı buna göre tedavi ederseniz bazı sıkıntılar yaşanabilir. Medipol'den Yrd. Doç. Dr. Sibel Doğan Hocamızla beraber Medipol Müzik Bölümü ekibiyle birlikte bir hastaneye gittik. Etik kurulu onayımızı da aldık. Eserlerimizi Nuri Özcan hocamızla birlikte belirledik. Buselik makamında eserlerin bu hastaların (şizofreni hastaları) zihinlerini daha bir toparlamalarında yardımcı olacağını düşündük ve musiki icra ettik. Sonuçlar oldukça çarpıcıydı, uluslararası bir kongrede sunuldu. Bu tür

Yrd. Doç. Dr. Nuri Özcan

1951 yılında Aydın, Kuşadası'nda doğdu. 1970'te İstanbul İmam Hatip Okulu'ndan, 1976'da İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü ve İstanbul Belediye Konservatuvarı (Bugün İ.Ü. Devlet Konservatuvarı) Türk Müziği Bölümü'nden mezun oldu. Daha sonraki yıllarda İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Arap-Fars Filolojisi eğitimi aldı. Bir süre Kadıköy İmam Hatip Lisesi'nde öğretmen olarak çalıştı. M.Ü. İlahiyat Fakültesindeki görevine Yüksek İslam Enstitüsü'nde asistan olarak 1977 yılında başladı. 1983 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsünde "XVIII. Asırda Osmanlılarda Dini Musiki" adlı teziyle doktor oldu. Marmara, Kıbrıs Yakın Doğu, Fatih Sultan Mehmed Vakıf Üniversitelerinde İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyeliği yaptı. Özcan halen Medipol Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Müzik Bölümü Öğretim Üyesidir.

bilimsel çalışmaların yaygınlaşmasıyla müzik terapinin hastanelerde yaygınlaşması mümkün olabilecektir.

ÖÇ: Nuri Hocam son olarak sağlığını, sıhhatiniz nasıl? Bugüne kadarki ömrünüz sağlık, sıhhatle geçmiştir inşallah.

Allah'a şükür şimdiki kadar çok önemli rahatsızlıklarım olmadı. Sağlıklı bir ömür geçirdiğimi düşünüyorum. İnşallah bu minval üzere hayatımız devam eder.

ÖÇ: Muhtemelen müziğin de ruh dünyanıza ve hayata bakışınıza olumlu yansımaları, bunun da sağlığınıza olumlu katkısı olmuştur...

Herhalde olmuştur diye düşünüyorum. Çünkü senelerdir görmediğim arkadaşlarla karşılaştığımızda arkadaşlar, pek değişmediğimi söylüyorlar. Demek ki musikinin bir faydası olmuş. Her şeyin başı sağlık. Okuyucularınıza sağlık ve sıhhat dolu bir ömür dilerim vesselam.